

Stanovisko České komory architektů k licenčním ujednáním ve smlouvách o dílo

Je stále obvyklejší praxí, že jsou architekti nuceni klientům v rámci smluv o dílo předem poskytovat bezúplatnou výhradní a zároveň takřka neomezenou licenci k užití autorsko-právně relevantních výsledků své práce, a to včetně oprávnění ke všem změnám díla a podlicence. ČKA považuje taková licenční ujednání za nepřijatelná a architektky vyzývá, aby smlouvy s tímto obsahem nepodepisovali.

Předně je nutné připomenout, že přestože je licenční smlouva ujednáním soukromoprávním, jehož obsah je tvořen vůlí dotčených stran, smluvní strany nemají v procesu kontraktace absolutní volnost, neboť vždy musí respektovat dobré mravy (§ 1 odst. 2 a § 547 občanského zákoníku). Z tohoto pohledu je požadavek na neomezenou bezúplatnou licenci z několika důvodů hraničním. Licenční ujednání by měla být vždy **přiměřená**, přičemž vzájemně souměřitelná by měla být jednotlivá plnění poskytnutá architektem (oprávnění dílo užit) a klientem (licenční odměna), která by měla utvářet spravedlivou a vyváženou smlouvu naplňující požadavek dobrých mravů a zohledňující požadavek na **ochranu hodnoty autorského díla**.

Z hlediska ochrany autorského díla považujeme za problematickou skutečnost, že se v takových licenčních ujednáních často de facto předem schvalují veškeré (blíže nespecifikované) změny a zásahy. To nenaplnuje zákonný požadavek smluvní určitosti, ale zejména to též **popírá právo autora na ochranu autorského díla před poškozením**. V ujednáních se typicky neobjevuje právo autora provádět autorský dohled, které mu dle autorského zákona náleží (§ 11 odst. 3) a které mu umožňuje chránit autorské dílo před snížením jeho hodnoty. Povinnost umožnit autorovi výkon autorského dohledu je často klienty vnímána jako přitěžující, je však třeba si uvědomit, že ochraňuje kvalitu předmětu jejich vlastnictví, kterou oni sami jako neprofesionálové nemají šanci ohlídat.

Komora zastává názor, že by přiměřené a mravné licenční smlouvy (resp. licenční ujednání ve smlouvách o dílo) v zásadě neměly být bezúplatné. Občanský zákoník formuluje licenční smlouvu jako primárně úplatnou, není-li smluvními stranami písemně výslovně sjednáno jinak. Pro takovou konstrukci by měl tedy být dán rozumný důvod. Je-li k ní naopak přistupováno jako k základní a výchozí, dochází tím k popření práva na ochranu ústavně chráněných hodnot (tvůrčí duševní činnost). Při stanovení výše licenční odměny by strany měly přihlídnout zejména k účelu licence, způsobu a okolnostem užití předmětu licence a dále k územnímu, časovému a množství rozsahu licence (Telec, Tůma: Autorský zákon, 2007). Proto čím širší licence je poskytována, tím vyšší by měla být odměna a naopak; výše odměny závisí i na tom, o jak výjimečné dílo se jedná. Konkrétně v procesu tvorby architektonického autorského díla se obvyklá odměna pohybuje v rozmezí od 5 % do 15 % z celkové ceny honoráře a odvíjí se od významu, charakteru a obtížnosti navrhované stavby. Uděluje-li se licence v průběhu jednotlivých projekčních fází, je výchozí částkou pro stanovení procentuálního poměru obvyklá výše honoráře za dosud nezpracované fáze projektu. Smyslem takové úvahy je totiž zohlednit, kolikrát bude ještě autorský vklad do díla užit a rozpracován. Licenční odměna za udělení licence k architektonické studii, která je dále rozpracována do dokumentace pro územní řízení, do dokumentace pro stavební povolení, do prováděcí dokumentace a využita i při návrhu interiéru, by tak měla být vyšší než odměna za pozdější výkonové fáze. Z uvedeného plyne, že **není smysluplné stanovovat licenční odměnu předem pomocí paušální částky**.

Nesmyslná je rovněž konstrukce, kdy se licence předem uděluje jako výhradní. Autor, který udělí výhradní licenci, není sám nadále oprávněn vlastní autorské dílo užívat, k čemuž v dalších fázích projektování dochází, není-li smlouva ukončena.

Motivaci klientů zařazovat do smluv o dílo široká licenční ujednání lze rozumět. Autorská práva architekta k jeho dílu se v praxi mohou stát nátlakovým prostředkem při vyjednávání smluvních podmínek či řešení konfliktů, které mezi architektem a investorem nejsou ničím výjimečným. Zde je však třeba připomenout, že Profesionální a etický řád ČKA pod hrozbou disciplinární sankce autorizovaným architektům výslovně **zakazuje zneužití autorských práv**. Dojde-li tedy k situaci, kdy je další spolupráce mezi architektem a investorem lidsky nemožná, lze hovořit o etické povinnosti architekta za obvyklých podmínek udělit investorovi licenci k užití autorského díla (bude-li zajištěno, že autorské dílo nebude poškozeno).

Pokud se uvedené nezdá být dostatečnou zárukou, lze do smlouvy o dílo naformulovat licenční ujednání, které bude pro investora představovat jistotu, že bude v budoucnu moci autorské dílo užit, a zároveň nebude nemravné a nebude ohrožovat architektonickou kvalitu díla. Toto ujednání může mít charakter smlouvy o smlouvě budoucí a zakládá závazek smluvních stran za daných okolností uzavřít licenční smlouvu za předem stanovených podmínek. Tak není licence udělována (a placena!) zbytečně, pokud strany ve společné práci chtějí nadále pokračovat. V rámci smluvního ujednání je vhodné stanovit zejména **rozsah budoucí licence** (dle našeho názoru nelze po architektovi spravedlivě žádat závazek k souhlasu se zásadními koncepčními změnami díla nýbrž jen s rozpracováním do dalších projekčních fází), **výši licenční odměny** (vyjádřenou např. procentem ze „zbývajícího“ honoráře), **podmínky výkonu autorského dohledu** vč. odměny, její územní, časový a množstevní rozsah aj.

Níže uvádíme příklad uvedeného „budoucího“ licenčního ujednání, jehož obsah považujeme za přiměřený pro obě smluvní strany.

I. Jestliže dojde k ukončení smlouvy o dílo jinak než jejím úplným splněním, tj. odstoupením od smlouvy, výpovědí jedné ze stran nebo dohodou, zavazuje se architekt, že k výzvě klienta uzavře licenční smlouvu k již architektem poskytnutému plnění, a to bez zbytečného odkladu, nejpozději do 15 dnů po doručení výzvy klienta.

II. Licenční smlouva bude obsahovat minimálně tyto náležitosti:

- a) obsah licence poskytnuté architektem, zejména její účel, kterým je rozpracování díla do následujících projektových fází,*
- b) územní, časový a množstevní rozsah poskytnuté licence, který bude omezen na území ČR, jednu rozmnoženinu projektu formou stavby a 10 let,*
- c) okamžik přechodu licence na klienta, ke kterému dojde po zaplacení licenční odměny,*
- d) výši licenční odměny, která bude tvořena (5-15) % z ceny honoráře za dosud neprovedené fáze projektu, a její splatnost,*
- e) obsah a rozsah autorského dohledu vykonávaného autorem, včetně povinnosti klienta autorský dohled umožnit,*
- f) povinnost klienta užívat dílo způsobem, který nesníží hodnotu díla,*
- g) oprávnění klienta poskytnout podlicenci k dílu třetí osobě.*

III. V případě, že nebude licenční smlouva ve lhůtě podle odst. 1 tohoto článku uzavřena, je každá ze stran oprávněna obrátit se na soud a požadovat, aby obsah licenční smlouvy tento soud určil, v souladu s § 1787 občanského zákoníku.

Eva Faltusová, právní oddělení Kanceláře ČKA